

"לא היה לנו ועד הורים": לוחמי סיירת חרוב בעבר ובהווה על ההבדלים בין התקופות
50 שנה לאחר שפורקה היחידה המיתולוגית עם תום מלחמת יום הכיפורים, היא הוקמה מחדש. במפגש בין
מפקדיה ולוחמיה הוותיקים לבין הצעירים, דיברו המשתתפים על השינוי במטרות, באתגרים ובאופי הלחימה

עוז רוזנברג / 12/07/2017 15:27
תגיות: צה"ל לוחמי צה"ל

כשאתה לוקח יהודי, תולה אותו על עץ, הוא מתנדנד, מתנדנד, עד שהוא מתרגל לזה", אמר השבוע (ראשון) זוהר לפיד (69) והצחיק את הקהל הקטן שישב מולו על כסאות פלסטיק והשקיף מאנדרטת הבקעה אל גב ההר המהביל. "אותו הדבר היה איתנו", הוא המשיך, "כולל המרדפים שהתחילו עם הנץ החמה, וכולל לאחר מכן, המרדפים במהלך היום. קיץ, חורף, סתיו, אביב – אין הנחות".

בשורות הראשונות מולו הושבו בני שכבת הגיל שלו, גברים ונשים בני הגיל השלישי. אלה הם ותיקי סיירת חרוב ומשפחותיהם, הסיירת של זוהר לפיד – שבשלהי שנות ה-60 עוד נקרא זוהר פודולי - שפעלה שמונה שנים בלבד בין מלחמת ששת הימים ומלחמת יום הכיפורים ואז התפרקה, לא לפני שהפכה למעין מיתולוגיה. "אנחנו ברגע זה נמצאים במקום הזה שאני עכשיו מסמן אותו", החווה אל מפה שהחזיקה מולו אישה עם צמה ארוכה וכובע שעליו מתנוסס סמל היחידה. "זה הציר שבעצם בא מאזור שפלת החוף".

בימים ההם המרחבים הללו זכו לשם אחר. "ארץ המרדפים" כינו אותם הישראלים, שהאופוריה של ניצחון מלחמת ששת הימים אפשר להם להתמודד איכשהו עם פגעי מלחמת ההתשה שהתרגשה עליהם מיד. "מרדפים", על שם הפעילות המרכזית של חיילי הסיירת הטרייה חרוב – מסעות מרדף בלתי פוסקים אחר מחבלים שניסו כל הזמן להסתכן מכיוון ירדן שאך נסוגה אל עבר הגדה המזרחית של הנהר.

"כמעט כל יום היה ניסיון חדירה", סיפר לפיד ל"מעריב המגזין". "בהתחלה של שלושה-ארבעה מחבלים ואחרי זה חוליות יותר

גדולות, אפילו של עשרה. אני השתתפתי בעשרות מרדפים, המטרה הייתה לעשות הכול כדי לתפוס אותם לפני שהם מגיעים מגב ההר. כי מרגע שהם חברו לכפרים, הם נטמעו בתוך האוכלוסייה ואז אתה בבעיה".

במובן זה דבריו של לפיד במצפה הבקעה השבוע כוונו בעיקר אל מי שעמדו מולו בשורות האחוריות דווקא. הדור הנוכחי של הסיירת, זאת שהוקמה מחדש בנובמבר האחרון על חורבות הישנה. "אני שמח מאוד שאתם פה ביום הזה בשעה הזאת, בטמפרטורה הזאת", ניסה להפיס את דעת החיילים שעמדו חנוטים במדי זית למרות החום הכבד ששרר השבוע במצפה. אם כבר מתעלפים מחום, לפחות שיידעו כי הם לא לבד. "כך חיינו במשך שנתיים ב-68'69", אמר להם. "בלי שום דבר. לא מזגן, כלום".

"הקשר ההיסטורי אומר לנו הרבה". סא"ל אורן צבר (מימין) ואלוף במיל' יהודה בר. צילום: דו"צ

אחר כך החבורה הקטנה התקפלה אל האוטובוסים ונסעה אל המועצה האזורית בקעת הירדן, שם התקיים טקס הוקרה - לוותיקים שלחמו ולחבריהם שנפלו. וכן, גם להקת פיקוד מרכז הגיעה ושרה כמובן את השיר ההוא על האהוב מן הסיירת שהפך להמנון היחידה. "היינו ותיקי סיירת חרוב, משפחות החללים, וזכר החללים היה איתנו", אמר סגן אלוף אורן צבר, שמפקד על הסיירת כיום. "היינו גדוד חרוב, עם משפחות החללים והמפקדים של הסיירת המתחדשת, כשהדבר המיוחד, והחיבור הוא למעשה של ברית חזקה שנקשרת ומתהדקת".

יצאה מההקפאה

חרוב הוקמה למעשה מחדש כבר באמצע שנות ה-90, אך לא כסיירת אלא כגדוד חי"ר, אחד מחמישה שמרכיבים את חטיבת כפיר, שמוקד פעילותה בשטחים. אומנם, כמו הסיירת שעל שמה הוא נקרא, גם תחום התמחותו של הגדוד הייתה לוחמה בשטח בנוי - "לוחמה זעירה" בעגה הצה"לית - ולצד זאת לחימה נגד טרור. אך כאן הדמיון נגמר. רק בסוף שנת 2016, כמעט 50 שנה אחרי שצה"ל פירק את סיירת חרוב כאקט מנהלתי התייעלותי כולל שעשה לאחר ההפסד הצורב של מלחמת יום הכיפורים, הוא החליט להוציא את הסיירת ההיא מן ההקפאה ולהפיח בה חיים מחדש. עם זאת, אומרים חיילים ומפקדים מאז ומהיום שהגיעו השבוע לטקס האיחוד בבקעה, כי הגם שהזמנים השתנו מאוד, ועמם האתגרים והיכולות והמתח שבין שני אלה - הם רואים את הסיירת הנוכחית כהמשך ישיר של זאת שהייתה אז. "מובן שאין קשר מקצועי", מודה סא"ל צבר, "האם אפשר לחבר קשר ישיר בין יחידה 101 לגדוד 101? התשובה היא שלא. אבל הקשר ההיסטורי, גם למקום שבו זה מתבצע, והעובדה שבחרנו לעשות את ההתייחדות במרחב ארץ המרדפים, ושהלוחמים הוותיקים עדיין איתנו, זה אומר לנו הרבה. בעתיד אני מקווה שנעשה עוד מפגשים כאלה בעקבות הקרבות - זה לב הקשר".

אל"מ (במיל') יהודה בר - המכונה בפי כל 'י"ב' - מקשיב לדברים. "אתה יכול לשאול את אותה השאלה לגבי כל יחידה בצה"ל שהייתה לפני 40 שנה לעומת היום", הוא אומר, "השם, נכון שהוא סמלי, אבל המסורת ומורשת הקרב של היחידה בעצם מגשרות על פער הדורות הזה". בר עצמו פיקד על הסיירת בין השנים 70'72. הימים ימי מלחמת ההתשה והעבודה שלו ושל חייליו הייתה רבה אז. "מלחמת ההתשה די נשכחה מההיסטוריה של עם ישראל", הוא אומר, "לא כל כך מדברים על זה, אבל

50% מהחללים (של מלחמת ההתשה - ע"ר) היו בגזרה המזרחית. אז אותי פחות מעניין ההיבט המקצועי - אותי יותר מעניינת המורשת הערכית. הכרת השטח בצורה בלתי רגילה, הגמישות המחשבתית, הידיעה הבלתי מתפשרת שאנחנו חייבים לעמוד במשימות האלה בתנאים הכי קשים שאפשר - אלה הערכים שהסיירת חרתה על דגלה".

"וגם להיות יחידת הקצה המבצעי של חטיבת כפיר", ממשיך סא"ל צבר, "לאפשר למח"ט כפיר להטיל עלינו משימות מורכבות יותר, אבל זה לא עניין פשוט. העובדה שההקמה המתחדשת היא על בסיס השורשים שנטע גדוד חרוב מעידה שזה ייקח עוד זמן ואנחנו ערים לתהליך. נצטרך להצדיק את השם, להמשיך את המורשת".

שהיא? "הסיירת, כמו החטיבה, מתמחה בלחימה בזירה הפלסטינית עם ניסיון עשיר בשנים האחרונות ביהודה ושומרון, ועם התמחות שהתפתחה בשנים האחרונות וגם מתפתחת בתקופה האחרונה בלחימה ברצועת עזה. גם קווים שאנחנו תופסים מחוץ ליהודה ושומרון, אבל אין ספק שאנחנו היום מפתחי הידע העיקריים בתוך הלחימה שנקראת הלחימה בטרור ביהודה ושומרון. אנחנו מאוד גאים בזה וגם בעובדה שאנחנו מסוגלים לבצע כל לחימה של יחידות החי"ר בנוהל קרב קצר". אל"מ בר מצדו רואה זאת מעט אחרת. "המורשת של סיירת חרוב היא של בעצם זה שהיא הייתה בבקעה ונשאה בעולם המרדפים", הוא אומר.

וגם העובדה שחרוב פועלת ופעלה בעיקר בתוך אוכלוסייה אזרחית פלסטינית.

התמחו במארבים ופעילות מעבר לגבול. סיירת חרוב. צילום: עמותת סיירת חרוב,

"בדיוק כמו שהיום הסיירת המתחדשת מתמחה בתחום הזה, אז התמתחות של סיירת חרוב המיתולוגית, הוותיקה, הייתה בתחום הלחימה בבקעה. זה אומר בעיקר מארבים, פעילות מעבר לגבול, גם בים המלח. אבל האתגרים של היום הם הרבה יותר מורכבים, היכולות המבצעיות הנדרשות הרבה יותר גדולות והרגישויות הרבה יותר גדולות. אנחנו פעלנו בשטח ריק, עם מעט מאוד אוכלוסייה, ופה יש את הרגישות הזאת של לפעול בתוך אוכלוסייה ובאמת למצוא את אלה שצריך לפגוע בהם מבלי לפגוע בחפים מפשע".

סא"ל צבר: "הסוגיה של לחימה זעירה, של להבחין בין אוכלוסייה ובין אויב, זה בהחלט אתגר שמאפיין את יהודה ושומרון, וגם את עזה. הוא אתגר שאנחנו לומדים אותו ומתאמנים עליו ואנחנו מקבלים כלים כדי להצליח לממש אותו".

שיתוף פעולה ירדני

כשזה מגיע לשאלה העקרונית של השהות בשטחים, סא"ל צבר מעדיף שלא להשיב. כאיש צבא, הוא מנוע מלהביע עמדה. בר

לעומתו, כבר מזמן אינו בצה"ל. אחרי שסיים לפקד על סיירת חרוב עבר לפקד על חטיבת הבקעה כולה, ולאחר מכן פיקד על עוצבת הגליל.

חשבת אז, כמפקד חרוב של אחרי מלחמת ששת הימים, ש-50 שנה אחרי עדיין יסתובבו באזורים האלה חיילי צה"ל? "תראה, כל אחד מאיתנו שעבר את מה שעבר, ועל מצפנו מונחים כך וכך שמות של חללים ופצועים, מאוד היה רוצה לסיים את המורשת הזאת כמורשת השלום ולא דווקא המלחמה. אני לא חושב שמישהו צפה וראה וחשב, כן נהיה, לא נהיה. היינו חיילים, היינו מפקדים – אמרו לנו תעשו - עשינו, ועשינו את זה טוב". בהמשך יסביר שחלק גדול מפעילותם אז נעשתה באלתור ותוך כדי תנועה. במובן מסוים, אפילו מלחמת ששת הימים עצמה. "לא תמצא בשום פקודה מבצעית כלשהי שאחת המטרות של המלחמה היא לפגוע בקני המחבלים", הוא אומר, "התעלמו מהם, נלחמו נגד הירדנים. הם, המחבלים, היו מספיק חכמים כדי להתארגן בירדן ומשם להתחיל לפעול. למזלנו הגענו איפשהו בשנות ה-70 למצב של חסימה מלאה של הבקעה. אבל המערכת בפנים, כלומר יהודה ושומרון ועזה, הייתה מערכה סבוכה לגמרי. אז אני לא חשבת לעולם שאנחנו נגיע למצב שאנחנו הגענו עכשיו. אבל המציאות היא מציאות. כן, זה 50 שנה כבר".

בכל זאת, דברים השתנו מאז. המרדפים, למשל, שהתחלפו כיום בעיקר בסיורי בטחון שוטף. "אנחנו פחות מרגישים מרדפים", מודה סג"ם דניאל אבן צור, מפקד מחלקה בסיירת, שהוא וחייליו השתתפו אף הם במפגש הבין-דורי בבקעה בתחילת השבוע. "הם יותר היו במצוד אחרי מחבלים שניסו להיכנס לשטחנו וניסו לפגוע באזרחים או בסיסים. כיום המצב הוא קצת שונה. אין לנו חדירת חוליות ומרדפים אחריהם. העיסוק שלנו הוא בעיקר בשטחים עצמם, למנוע מכל מיני חוליות לבצע כל מיני פעילויות שפוגעות באזרחים תמימים או בחיילי צה"ל. בין אם זה במילים, הסתה, או בצורה פיזית. פה אנחנו גם באים בצורה של מעצרים, בידוקים, או פעילות שמסלבת מודיעין".

לדברי לפיד, זה השתנה גם תודות לעבודה מסודרת ומשוכללת יותר של גופי המודיעין, שב"כ בראשם, אבל גם תודות לשינוף הפעולה שממשלות ישראל וירדן מקיימות ביניהן כיום בגב ההר. בימים שאחרי מלחמת ששת הימים, אפשרות כזאת נחשבה לפנטזיה פרועה. "מי ששלט אז בשטח בצד הירדני היו חוליות של הפת"ח ותנועות אחרות לשחרור פלסטין", אמר לפיד, "לשלטונות ירדן לא הייתה היכולת למגר את התופעה בשלב הראשון, רק בשלב הרבה יותר מאוחר, מה שנקרא ספטמבר השחור, כשחוסין טיהר את השטח וגירש את מי שגירש והם עברו ללבנון ואז ותוניס. אז אי אפשר להשוות את מה שקורה היום לעבר. הרי היום, כשהירדנים מזהים תנועה של חוליה או התארגנות באחד הכפרים או ירידה מגב ההר מהאזור הוא לאזור הזה, הם מנסים לתפוס בזמן ומוקדם. בשלב מסוים, ב-69', כשהנהגת החוליות ראו שקשה להם מאוד לעברו באמצעות גב ההר, הם התחילו לעבור את ים המלח באמצעות סירות. ואז חיל הים נדרש להתערב".

"החבר'ה שלנו גומעים בצמא רב את הסיפורים". סא"ל צבר וזוהר לפיד (משמאל) בטקס השבוע"ה החבר'ה שלנו גומעים בצמא רב את הסיפורים".

לחימה תוך כדי תנועה

אחד המרדפים כמעט והסתיים במותו של לפיד עצמו. זה קרה בחודש דצמבר '68. גששי הגדוד הבחינו בעקבות רגליים על ציר הגישוש-טשטוש שפרשו ערב קודם לכן, סמוך לאזור ואדי קלט, והזעיקו את לוחמי הסיירת. גם לפיד היה אמור להיות בכוח שירדוף אחר המסתננים, אבל ברגע האחרון הוחלף. "המג"ד צביקה עופר בא אלי ואמר לי שהוא יחליף אותי", הוא נזכר. במרדף הזה נהרג עופר מאש המחבלים. "זה מה שהשאיר אותי בחיים", המשיך, "אחרת אני הייתי שוכב בבית העלמין הצבאי". גם הגששים הצילו את חייו וחיי חבריו לא פעם: "היה גשש בשם סלאח. בזכותו חלקנו נשארנו בחיים. הרבה פעמים חבנו להם את חייו, כי המחבלים היו מצליחים לזנב בנו".

מפקד הסיירת כיום, סא"ל צבר, מוצא בסיפורים כמו אלה בדיוק את מה שחייליו, שירשו את השם המחייב "חרוב", צריכים לשמוע. לדעת מנין באו ולמה עליהם לשאוף. "בגלל התחושה של מפגשים כמו זה מיוחדת", הוא מסבר. "עבר והווה, ומבט לעתיד. החבר'ה שלנו גומעים בצמא רב את הסיפורים". עם זאת, מלבד החום והזבובים של הבקעה שנשארו כשהיו, הסיפורים הללו נשמעו לחלק מן החיילים רחוקים שנות אור מהמציאות שלהם כיום. "זה היה אפילו קצת יותר מאתגר מעכשיו", אומר מפקד המחלקה אבן צור, "הם היו מנותקים מכל אספקה ולוגיסטיקה זמן יחסית ארוך שיוצר להם תנאים בשטח שצריכים להסתדר עם מים ואוכל שיש להם וזה גם לא הספיק. אנחנו מדברים על תקופת הקיץ, אני מאמין שזה בערך אותן טמפרטורות, פעולות מאוד מאומצות, תנועה רגלית, מרדפים קשים, כל הטופוגרפיה שיש פה בבקעה מאוד קשה, אם זה לעלות בכיפות פה או ללכת בנחלים, אלה תנאים לא הכי נוחים להליכה. איך שהוא תיאר את זה נשמע תנאים הרבה יותר קשים ממה שיש לנו היום".

"אני לא דן מי יותר קרבי או פחות", אמר זוהר לפיד. "אבל אני חושב שהתנאים הפיסיים שלנו היו מאוד קשים. לא דומה למה שיש היום. היום יש מזגנים, נוח לעבוד, אני זוכר שאחרי שצביקה (צבי עופר - ע"ר) נהרג במרדף, אז בא אלינו משה דיין ואמר, 'מה אתם צריכים?'. למזלי היו מילואימניקים שם שאמרו לו, 'המפקד, איך יכול להיות שבמשך כמעט יום שלם לא מגיע אלינו אוכל כי נמצאים במרדף, וגם לא תמיד מים? רק אז דיין התעורר ושבוע אחרי זה התחילו להעביר ציוד ואמצעים אל הסיירת. אנחנו ישבנו אז למטה במחנה גדי. התנאים היו מאוד קשים אבל לא היה ועד הורים. לא היו אמהות שהתקשרו אל המח"ט, או המג"ד וקוננו על מצב הילדים שלהם".

נוספה העובדה שחדירות מחבלים היו מוכרות רק מגבול עזה, מה שכונה הפדאיו'. מגבול ירדן זה היה עבורם עניין חדש. "אחרי מלחמת ששת הימים פתאום נתקלנו בבעיה החדשה הזאת של חדירות מגבול ירדן, בעיה שלא הכרנו אותה", אומר בר. "צה"ל לא היה ערוך לזה בכלל, וזו גדולתה של סיירת חרוב. כי מרגע שהורידו אותה לבקעה, היא פיתחה את תורת הלחימה תוך כדי תנועה".

ולמרות השוני, כמפקד עבר מה היית אומר למפקד הנכנס? "קטונתי מלמד אותו מה הוא צריך מבחינה מבצעית, אבל צריך לקחת את המורשת בפרופורציה הנכונה. אנחנו במציאות שכל הזמן מתחדשת, ולא צריך לנוח על זרי הדפנה, צריך להתמודד עם ההווה והעתיד ולפתור את העבר. חרוב יש לה את המסורת שלה והשם שלה. אבל סיירת חרוב הנוכחית צריכה להצדיק את קיומה בעצמה".